

Kemal Ümmî'nin Vefât Risâlesi ve Dil Özellikleri

The Death Apostle of Kemal Ümmi and Its Language Features

Bilâl AKTAN*

Özet

Eski Anadolu Türkçesi (EAT) ile yazan Anadoludaki ilk mutasavvıf Türk şairlerinden biri olan Kemal Ümmî (? - 1475)'nin manzum ve mensur altı eseri bilinmektedir. Bunlardan biri, "Vefat Risalesi" olarak bilinen küçük manzumesidir. Bugün elimizde tek yazması bulunan risalede samimi ve büyük ölçüde tabii bir dil kullanılmıştır. 90 beyitten ibarettir. EAT'nin fonetik özellikleri genel olarak korunurken, özellikle bazı çekim eklerinin bağlayıcı ünlülerinde birtakım değişimler görülmektedir. Bizce bunun sebebi daha sonraki devirlerde istinsah edilmiş

•

Anahtar Kelimeler

Kemal Ümmî, Vefat Risalesi, Eski Anadolu Türkçesi (EAT)

•

Abstract

Kemal Ümmî (?- 1475) is one of the first theosopher poets who write by using prose the Old Anatolian Turkish (OAT). There are six prose and poetic works as known. A little poem, "Vefat Risalesi" (Pamphlet of Death) is the one of these six works. Cardial and generally natural language is used on this single copy. It has 90 couplets. Although it saves the phonetical characteristics of OAT; there are some changes are noticed on the combining vowel of few number of endings. According to us the reason of this case is about its copied at later regime. It is written with a clear language according to its regime.

•

Key Words

Kemal Ümmî, "Vefat Risalesi" (Pamphlet of Death), Old Anatolian Turkish (OAT).

* Yrd. Doç. Dr. Dumlupınar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Öğretim Üyesi.

Kemal Ümmî (?- 1475) XV. yüzyılda Anadolu’da yaşayan ilk mutasavvıf Türk şairlerinden biridir. Şiirde muhteva yönünden *Yunus* takipçilerinden olmuş, az sayıda hece veznini kullanmakla birlikte, XV. yüzyılda genellikle aruz vezniyle *kaside*, *gazel*, *mesnevî* gibi klâsik nazım şekilleri ile şiirler söylemiş; tekke şiirinde kendinden sonraki bazı şairlere örnek teşkil etmiş şöhretli bir şahsiyettir. Hayatı tıpkı *Yunus Emre*’de olduğu gibi menkabelerle süslüdür. Şiirlerinde sade bir Türkçe kullanmış, aruz vezniyle yazmış olmasına rağmen halkın dilinden uzaklaşmamış, usta bir şairdir. İlahî tarzındaki şiirleri ile şöhreti Anadolu sınırlarını aşmış *Kırım*, *Kazan*, *Taşkent* ve *Özbek* Türkleri arasında da tanınmıştır (Güzel 2004: 434-435).

Kemal Ümmî’nin altı eseri bilinmektedir. Manzum eserlerinin yanı sıra iki adet de küçük, mensur eseri bulunmaktadır. *Risâle-i İmân* ile *Ahlâk Risalesi* adındaki bu iki eserin, şimdiki bilgimize göre, birer yazması bulunmaktadır (Sarıççek 1997, 35). Bunlar Topkapı Sarayı Ktp., 178 nolu mecmuada yer almaktadır. (*Risâle-i İmân* 102a-111a; *Ahlâk Risalesi* 111b-128b) Bunlardan ilki namaza ilişkin küçük bir risale, diğeri İran hükümdarlarından Nuşurevan’ın musahiplerinden olan Büzürcümîhr’in hükümdara yönelik söylediği nasihatnamesinin Türkçe tercümesidir. Dinî-tasavvufî nitelikli 200 beyitlik *Kırk Armağan*; Cennetteki bir makamın bir hadiste bildirilen tasvirinin nazma çekilmiş hâlden ibaret olan 139 beyitlik *Hikâye-i Hazîre-i Kuds* ve 90 beyitlik *Vefât* manzumesi ile 3034’ten fazla beyti kapsayan *Divân*’ı, Kemal Ümmî’nin manzum eserleridir.¹

Üzerinde durduğumuz *Vefât* manzumesinin tek yazması bilinmekte ve o da Süleymaniye Ktp. Ali Nihat Tarlan 71/2’de (20b-23a) kayıtlı bulunmaktadır (Ünver 2002: 230; Yavuzer 1997: 47). Üzerinde herhangi bir çalışma yapılmamıştır. Başlıktaki “*Vefât-ı Kemal Ümmî...*” ifadesinden *Kemal Ümmî’nin Ölümü* gibi bir anlam çıkmaktadır. Başlığın müstensih tarafından yanlış yazıldığını düşünmekteyiz. Buradaki söz konusu olan *Kemal Ümmî’nin* ölümü değil, *Kemal Ümmî’nin* ölüm konusuyla ilgili manzumesidir. Manzumede pek çok tasavvufçu tarafından ele alınan “Ölmeden önce ölünüz!” şeklindeki temel tasavvufî düşüncenin Kemal Ümmî tarafından da ele alınıp işlendiği görülmektedir. O, bu manzumesiyle ölüm gerçeği karşısında uyarıcı olmayı, insanları gafletten kurtarmayı amaçlamıştır. Mutlak ölüm gerçeğini, ölüm olgusunu işleyen ve

¹ Hickman, bir yazısında (*On The Manuscripts of The Dīvân of Ümmî Kemâl*, Journal of Turkish Studies III, Harvard 1979, s. 197-207.) Kemal Ümmî’nin *Divânı*’na ait 19 değişik yazmayı tanıtırken, Hayatı Yavuzer kırktan fazla *Divân* yazmasının bulunduğunu bildirmektedir (Bkz. *Kemal Ümmî Hayatı, Sanatı ve Divânı: İnceleme-Metin*, Gazi Ün., Sos. Bil. Ens., Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 1997, 835 s.) Bugüne kadar *Divân*’ı edebî açıdan inceleyen iki değişik doktora çalışması yapılmıştır (Sarıççek 1997; Yavuzer 1997).

kaside şeklinde kafiyelenmiş bu küçük manzumede müstensihin adı ve istinsah tarihi yoktur.

Manzumenin dili devrin edebî diline göre büyük ölçüde sade ve tabiidir. Pek sanat kaygısının güdülmeyip öğretici bir amacın güdüldüğünü, Eski Anadolu Türkçesi (EAT) ile yazılmış risalenin sadeliğini ve tabiîliğini şu kelimeler biraz daha iyi göstermektedir. *düzet-* (20b-4), *öküş* (20b-5), *şamar* (20b-13), *yügrübeni* (21a-11), *yuyıcı* (21a-12), *ulu- 'yüksek sesle ağlamak', kesek balçık* (22a-5), *ısıtma* 'sıtma hastalığı' (22b-12) *yasa- 'yapmak, tesis etmek'* (22b-10) vb. Bir kısmı deyimleşmiş şu birleşik fiillerin kullanılmış olması da aynı durumu yansıtmaktadır: *nuḫkum tutul-* (20b-15), *emān vir-* (21a-8), *bañ vir-* 'ezan okumak', *niyet getir-* (22a-1), *du'ā kıl-* (22a-6), *yaḫşı kıl-* 'iyi şey yapmak' (22b-2), *ḫarc it-* 'harcamak', (22b-9), *terk it-* (22b-10) vb.

Aruzun *mefā' ilün/ mefā' ilün/ fe' ulün* kalıbıyla yazılmış 90 beyitlik manzumenin son altı beytinin müstensihe ait olabileceğini düşünüyoruz. Bunu, Kemal Ümmîye ait olan dua beytinden (23a-5) ve son altı beytin *fā' ilātün/ fā' ilātün/ fā' ilün* şeklindeki farklı aruz kalıbıyla yazılmış olmasından anlıyoruz. Üzerinde durduğumuz tek yazma, ne yazık ki oldukça sonraki tarihlerde, üstelik bazı yerlerinde değişiklikler yapılarak istinsah edilmiştir. Manzumede görülen bazı fonetik özellikler, istinsahta değişiklik yapıldığını düşündürmektedir. Bazı beyitlerdeki açıklanması zor, basit vezin bozuklukları da aynı şekilde müstensihden kaynaklanan kusurlar gibi görülmektedir. Bazı çekim eklerindeki gerek aslî, gerekse bağlayıcı ünlülerin yazılışında değişik, iki uygulamayla karşılaşmaktayız. Söz gelişi bir ekin yazımında, bir yandan Kemal Ümmî'nin yaşadığı devrin yazı dili olan EAT özelliği görülebilirken, bir başka beyitte ise bu özellik görülmemekte, daha sonraki yüzyılların yani klâsik Osmanlıca'nın fonetik özellikleri görülebilmektedir. Bu durum aynı kelimelerde kullanılan eklerde bile görülmektedir: *benüm* (20b-14), *benim* (21a-15), *dünyānuñ* (20b-8) *dünyānuñ* (20b-2) vb.

Aşağıda, önce manzumede dikkat çeken, çoklukla bazı çekim eklerindeki EAT özellikleri ile bağdaşan, ardından da bağdaşmayan iki değişik kullanımlara ilişkin örnekleri karşılaştırmalı olarak gösterecek, sonra da manzum risalenin tamamını aktaracağız. Manzumenin başka bir yazması bulunmadığı için, istinsah sırasında yapıldığını düşündüğümüz muhtemel yanlışlara ilişkin öngördüğümüz düzeltmeleri dip notta vermeyi gerekli gördük.

EAT özelliğini koruyan bazı eklerin kullanımına ait örnekler:

1. *tek. iyelik eki +(U)mm.* yādum (20b-12), kemügüm (20b-13), beñzüm (20b-13), 'aqlum (21a-2), gözlerüm (21a-4), ḫayrum (22a-13), elüm ve ayaqlarum (22b-1).
2. *tek. iyelik eki +(U)ñ.* barmaklarıñ (22a-12), şerrüñi yaz (22a-15).
3. *tek. iyelik eki +(s)ñ.* mülkinde (20b-6), ḫamusın bildirdi (22a-13), temennâsı (23a-4).

İlgi hâli eki +(U)ñ, +nUñ. dünyānuñ bedeni (20b-8), halkuñ figānı (21a-12), sultānlaruñ mekānı (21b-7), atalaruñ bili (21b-11), olaruñ cevābı (22b-4), benüm (20b-14).

Görülen geç z. 1. tek. eki -dUm. dirdüm (20b-9), çağırdum (21a-6), didüm (21a-7), yazdum (22a-14), virdüm (22b-1), gitdüm (22b-9), yasadum (22b-10).

Ettirgenlik eki -dUr. kaldur- (21a-13), geydür- (21b-2), bindür- (21b-14).

Müstensih tarafından sonradan değiştirilerek yapıldığını düşündüğümüz ve EAT özelliğine aykırı olarak kullanılmış bazı eklerdeki değişmeler:

1. *tek. iyelik +(D)m* ekindeki bağlayıcı ünlünün dönem eserlerinde dar-yuvarlak (u/ü) şekilde gelmesi bilinen bir özellik iken, metnimizde düzleşmiş olarak kullanılmış olması, hatta bazı kelimelerde yuvarlak ünlülerden sonra bile düz şekilde görülmesi: kulağım (21a-12), ‘aybım (21a-15), namāzım (21b-14), kabrim (22a-2), benim (2a-17), gönlüm (20b-7), nuḡkım (21a-9).

2. *tek. iyelik* ekinin *+(D)ñ* şeklinde dil uyumuna girmesi: peygamberiñ kimdür (22a-14), ağıññ dīvid olsun (22a-12) rahmetiññle yarlığa (23a-10).

3. *tek. iyelik +(s)l* ekinin dudak uyumuna girmesi: gözünde (21a-8), oğlundan (21b-8).

İlgi hâli +nlñ (ben zamiri ile *+im*) ekindeki ünlünün iki örnekte düzleşmesi: dünyāniñ (20b-2), benim (21b-11, 22a-7).

Görülen geç z. 1. tek. -dlm ekinin dil uyumuna girip düzleşmesi: didim (21a-8), kaldım (22a-8), aındım (22a-10), kılmış idim (22b-2), kaldım (22b-5), terk itdim (22b-10).

Ettirgenlik eklerinden *-dlr* ekindeki ünlü düzleşmesi: indir- (22a-5), bildir- (22a-8, 13).

1. *tek. iyelik* ekiyle çekimlenmiş *-dük* sıfat-fiil eki iki kez kullanılmış olup birinde sıfat-fiil ekinde yuvarlak ünlüye, iyelik ekindeki bağlayıcı görevinde ise düz ünlüye yer verilirken, ikincisinde bunun tam tersine yer verilmiş olması bir başka ilginç durumdur: hayr *itdigümi* (22a-14), hayr *itdügimi* (22b-11). Şartlı birleşik zaman kipiyle çekime gimiş *añ-* fiilindeki 2. *tek. kişi* ekinde geniz değil, *añarsan <añar isenñ* (20b-1) şeklinde diş ünsüzünün kullanılması da devrin dil özelliğine uymayan bir başka yeniliktir.

SONUÇ:

Kemal Ümmî'nin şimdilik tek yazması bulunan *Vefât Risâlesi* her ne kadar EAT ile yazılmış ise de yukarıda belirtmeye çalıştığımız gibi, EAT'nin fonetik özelliklerine uymayan bazı yenilikleri de yansıtmaktadır. Bu durumun daha sonraki yüzyıllarda müstensih veya müstensihlerin müdahalesi sonucu meydana geldiği açıktır. Öngördüğümüz düzeltmeleri dip notlarda belirtmek suretiyle ilgili risâlenin metnini aşağıya aktarıyoruz.

20b Vefât-ı Kemâl Ümmî rahmetullâhi ‘aleyhi ve ‘alâ cemî‘i’l-evliyâ’i ve’ş-şâlihîn beyân

(Mefâ‘ilün / mefâ‘ilün / fe‘ülün)

. - - - / . - - - / . - -

- 1 Añarsan bendesin añğıl Hudānı
Hudānı hem Muḥammed Muştafānı²

Yaқın bil ‘āqibet mülk-i Hudādur
Baқasın fānīdür dünyā-yı fānī

Buña aldanmañuz zinhār u zinhār
Öküşdür key bu dünyānıñ yalanı

Buña uydum beni mağrūr kıldı
Düzetdüm bağ u bostān u dükānı³

- 5 ‘İmāretler binā kıldum cihānda
Öküş kıldum ‘imāretle vīrānı

Ġanī oldum cihān mülkinde biş gün
Sürer idüm şerī‘ at dīvānı⁴

Kimine ‘adl kimine zulm iderdüm
Alurdum dünyāda göñlim seveni

Ferāğat dünyānuñ bedeniden⁵
Tuţam dirdüm ser-ā-ser cihānı

Ölüm añmaz idüm hergiz cihānda
Қalam dirdüm ebedī cāvūdānı

- 10 Bedev’ atlar binüp atlas giyerdüm
Ne hoş besler [i]düm rūḥ-ı revānı⁶

² Hudānı hem Muḥammedür bu Muştafānı şeklinde yazılmış, vezin bozulmaktadır.

³ Vezin gereği dükānı yazılmış.

⁴ Vezin bozuk.

⁵ Vezin bozuk.

⁶ beslerdüm rūḥu yazılmış.

Negāhından baña gör kim ne geldi⁷
Uyardı Hâk Ta'ālā can-sitānı

Beni tıtdı ısıtma başım ağrır
Ki düşdi yāduma ölüm nişānı

Kemügüm ditreşüp beñzüm şarardı
Çurıtdı kıomadı tāmarda kıanı

Şeker şerbet[i] itdiler benüm-çün⁸
Ki bulmazlar bu derdime dermānı

15 Bir lahzada anda nuḡkum tıtuldu⁹
Başım üzre oḡudılar Çur'ānı

21a 1 Tıdağım kıurudı beñzüm şarardı
Tanımaz oldum ol yaḡşı yamanı

Şuyı penbeyle ağızıma kıoyarlar¹⁰
Yine geldi baña 'aḡlum revānı

Gözetdüm dört yanım gördüm ḡalāyık
Yıkılmış üstüme pır ü cüvānı

Süzilür gözlerüm bilmem ne dirdüm
Yine gördüm yanımında can-sitānı

5 20 Anı gördüm yine nuḡkum tıtuldu
Bilmez oldum yine yaḡşı yamanı¹¹

Dilim hiç söylemez ağızım içinde
İşāret birle ben çağırdum anı

⁷ *nāgehāndan* vezin gereği *negāhından* yazılmış.

⁸ *şerbet* yazılmış; ikinci mısraın vezni bozuk.

⁹ Vezin bozuk.

¹⁰ *penbe ile* şeklinde yazılmış, vezin bozulmaktadır.

¹¹ Vezin bozuk.

Didüm niye gelürsin kâbızu'r-rûh
Didi kabz itmege rûh-ı revânı

Didim bir dem emân virgil aña ben
Didi hîç kimseye virmem emânı

Gözüm bakar iken nuḡkım tutuldu
Ki taḡkîk oldu ol ölüm nişanı¹²

10 25 Ölüm yüzi şovukdur kimse bakmaz
Unudurlar imiş 'âkıbet anı

Kefen ister kimi ğassâle vardı
Kimi şu ılıdur yügürübeni

Şoyundu yuyıcı geldi hem ol dem
Kulağıma gelür ḡalkuñ fiğânı

Döşek yorğan ile dört kişi tutdı
Beni kaldurdılar süriyebeni

Çıkardılar beni evim içinden
İletdiler ḡalâyıkdan nihânı

30 Benim ḡalvetde şoydılar geyesim
Ne 'aybım var ise gördiler anı

Ki raḡtım çıkarup anda şaldı
Yumurladı ğasâl hem aldı anı¹³

21b 1 Birisi şu koyup birisi yudı
İraḡdan munḡazır ḡalkıñ ḡalanı

Yuyıcı beni çün yudı arıtdı
Boyunuma geyürdiler kefeni¹⁴

¹² *ol dem* şeklinde yazılmış, vezin bozulmaktadır.

¹³ Ar. *ğassâl*, vezin gereği için *ğasâl* yazılmış.

¹⁴ *geydürdiler* şeklinde yazılmış, vezin bozulmaktadır.

Ki çalkayı beni tábūta şardı
Beni dört kişi götürdi revānı

35 Mü'ezzin bañ virüp ider şalādur
İşitdi hāş u 'ām cümle şalānı

5 Kimi öñümce ve ardımca ağlar
Ölüm kıoymaz imiş yahşı yamanı

Ki çok evler harāb iden ölümler
Kavışdurmaz bu ölüm ayrılanı

Niçe 'azizleri hasret kıoyupdur
Niçe sultānlaruñ kıaldı mekānı

Niçe sevgülüleri ol ayırdı
Gözünde kıomadı nām u nişānı

40 Niçe atayı oğlundan ol ayırdı¹⁵
Niçe oğlan unudupdur atanı

10 Niçe ana göz üzre ağladı zār
Döküp gözlerinden kıan u revānı¹⁶

Niçe atalaruñ bilin büküpdür
Niçe analaruñ āh u figānı

Şabāh aħşam uluyuban çağırdum
Benim bu derdime virmez emānı

Selāfinler buña çār eylemez çār
Devā olmaz ölüm dāğı yaқанı

45 Beni bindürdiler bir ata başsız
Yüridiler namāzıma kıalanı

¹⁵ *ol ayırdı* şeklinde yazılmış, vezin bozulmaktadır.

¹⁶ *gözlerinden* şeklinde yazılmış, vezin bozulmaktadır.

- 15 Muşallâda kıodılar yanı üzre
İmâm tırdı ilerüye revânı
- Halâyık tırdılar şaf şaf oluban
İderler tız yüri[yü] yügribeni
- 22a 1 Niyet getürd'imâm "Allâhü ekber"
Cemâ' at kıamu söylediler anı¹⁷
- Selâm virüp du' â kııldı cemâ' at
Haķ yarlıgaya anı du' â kıılanı¹⁸
- 50 Namâzım kılu yine götürdiler
Götürdi kıabrim üzre kıoydılar anı¹⁹
- Didiler kim tamâm olupdur laħdı
Tâbütdan çıkarup indirdi anı
- 5 Beni indirdiler kıabrim içine
Kesek balçık ile tıtdılar anı
- Çü Yâsin okudılar ol zamânda
Du' â kııldı hem kıamu yaħşı yamanı²⁰
- Ki kıaldım yalnız ben kimsenem yok
Kıalmadı benimle anda geleni
- 55 Ne münis kıaldı baña ne hõd yoldaş²¹
Baña bildirdiler a' mâl olanı
- Bular gitdi kıulağım ün işitdi
Ki ol Münker Nekir geldi revânı

¹⁷ *getürdi imâm* ve *kamısı* şeklinde yazılmış, vezin bozulmaktadır.

¹⁸ Vezin bozuk.

¹⁹ *kıılup* şeklinde yazılmış, vezin bozulmaktadır; ikinci mısraın vezni bozuk.

²⁰ "*çün*" ve "*kııldı hem*" şeklinde yazılmış, vezin bozulmaktadır.

²¹ *Vezin* bozuk.

- 10 Didiler Tañrı vü peygamberiñ kim²²
Didüm Allāh hem añdım Muştafānı
- Didiler söyle bize her ne kılduñ
Didüm dīvid qalem kāgadu qanı
- Didiler ağızñ dīvid barmaqlaruñ qalem²³
Kefen yırt kāgād olsun yaz livānı
- 60 Ne kim bu dünyāda hayrum ve şerrüm
Qamusın baña bildirdi revānı
- Eñ evvel yazdı hayır itdigümi
Ki yazdum ben anı sevinübeni
- 15 Didiler şerrüñi dağı yaz imdi
Tutuldu ol zamān diyemem anı
- Yaman ‘amellerim ‘arz eylediler
Hayrum yoq disem qabul itmezler anı²⁴
- 22b 1** Didiler güvāh[ı] olsa ne dirsın
Didüm qalmaz dağı ‘özrüm gümānı
- 65 Elüm ayaqlarum virdi güvāhı²⁵
Ne kim kılmış idim yağışı becānı
- Hasenātım öküş geldi ki Haqdan
Azād oldum kamu oldum revānı
- Cevābın çünki virdüm olaruñ ben
Baña ‘arz itdiler hür-ı cinānı

²² *kimdür* şeklinde yazılmış, vezin bozulmaktadır.

²³ Vezin bozuk.

²⁴ Vezin bozuk.

²⁵ *Elüm ve* şeklinde yazılmış, vezin bozulmaktadır.

- 5 Azād oldum kamu derd ü elemden
Bu resme kaldım anda cāvūdānı
- Eger kim virmesem Münker cevābın²⁶
Çekerler alnuma t̄āğ u nişānı
- 70 K̄alur dā'im ʿazāb içinde münker
Cehennemdür anıñ dā'im mekānı
- Zebānīler döger odlu topuzla
İlāhī bendeye gösterme anı
- Bir akça kimseye harc itmez iken
Koyup gitdüm kamu bu h̄ānumānı
- 10 Ne kim māl yığuban evler yaşadum
Bırağuban kamu terk itdim anı
- Baña terk itdüğim kaldı benümle
ʿAdū ol dem baña girü qalanı²⁷
- 75 Kimesne h̄ātırın yıkma ki sen de²⁸
Ki H̄ağ sevmedi ğaybet söyleyeni
- Her [ne] kanda iseñ toğrı[yı] söyle
Peyğamber hergiz sevmedi yalanı²⁹
- Namāzı kıl oruç tut vir zekāti
H̄aca varsun didi mālı olanı³⁰
- 15 Şükür H̄ağğa Muḥammed ümmetiyüz
Şefiʿ imiş bize h̄ağ Muştafānı

²⁶ *Münkere* şeklinde yazılmış, vezin bozulmaktadır.

²⁷ *terk ḥayr* şeklinde yazılmış, vezin bozulmaktadır, biri fazlalıktır; *ol dem, oldum* yazılmış.

²⁸ *kimse* şeklinde yazılmış, vezin bozulmaktadır.

²⁹ Vezin bozuk.

³⁰ “*namāz*”, “*oruç*”, “*hacca*” şeklinde yazılmış, vezni düzeltmektedir.

- İlâhî sen baña tevfiķi virgil
Ki hem de yoldaş eylegil îmânı
- 23a 1 80 Bu hâzırlar ki işitdi bu sözi
Pes uçmaķdan aña görmür mekânı
- Bi-ħaķķ-ı Muştafâ âl-i Muħammed
Bi-ħaķķ-ı Ka' be vü zezem livânı
- Bunı işidene sen rüz kılgıl
Hem emnü ve emânı [hem] îmânı
- Kemâl Ümmî temennâsı du' âdur
Esirgemeñ bu miskinden du' ânı
- 5 Hezâr yüz biñ selâm ol Muştafâya
Rażıyallâh diyüp aşhâblar anı
- 85 *Baña bir fâtiħa hem okuyanı*
Ėaķ Te'âlâ anı yarlıgaya du' â kılanı³¹
- Daħı ol çâr-ı yâr aħbâblarına*
Hem âl-i beytine kılgıl selâmı³²
- Deyü gün ay müsilmânlar tamâmı*
Velî bilmem tamâm oldı kelâmı³³
- Pes tamâm oldı vefât Ümmî Kemâl*
Yarlıgaya cürmümüzi zü'l-Celâl³⁴
- 10 *Yazanı okuyanı diñleyeni*
Raħmetiñle yarlıgağıl yâ Ėanî
- 90 *Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilât*
Tañrı Ėaķ bâñıl Ėamu aşnâm u Lât

³¹. Vezin bozuk.

³² *aħbâblarına* şeklinde yazılmış, vezin bozulmaktadır.

³³ *Velî nesne* şeklinde yazılmış, vezin bozulmaktadır.

³⁴ *yâ ze'l-Celâl* şeklinde yazılmış, vezin bozulmaktadır.

KAYNAKLAR

GÜLSEVİN, G., *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, TDK, Ankara 1997.

GÜLSEVİN, G., BOZ, E., *Eski Anadolu Türkçesi*, Ankara 2004.

GÜZEL, A., *Dini-Tasavvufî Türk Edebiyatı*, Ankara 2004, 2. bs.

HİCKMAN W. C., “On The Manuscripts of The *Dīvān of Ümmî Kemāl*” Journal of Turkish Studies III, Harward 1979, s. 197-207.

ÖZKAN, M., *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*, İstanbul 2000, 2. bs.

SARIÇİÇEK, R., *Kemal Ümmî Dîvânı (İnceleme-Metin)*, İnönü Ü., Sos. Bil. Ens., Basılmamış Doktora Tezi, Malatya 1997, XVIII+699 s.

ÜNVER, İ., “*Kemal Ümmî*” mad. TDİA c. XXV, Ankara 2002, s. 229-230).

YAVUZER, H., *Kemal Ümmî Hayatı, Sanatı ve Dîvânı (İnceleme-Metin)*, Gazi Ü., Sos. Bil. Ens., Basılmamış Doktora Tezi, Ankara 1997, 835s.